

Modersmålsundervisning

- En kvalitativ studie av sju föräldrars inställningar

Författare: Cejna Demirsoy

Examensarbete: 15 hp

Kurs: ESV 100

Nivå: Grundnivå

Termin: HT 202

Arbetets art: Examensarbete, 15 hp, Ämneslärarprogrammet

Titel: Modersmålsundervisning – En kvalitativ studie av sju föräldrars inställningar

Engelsk titel: Mother Tongue Instruction – A qualitative study of seven parent's attitudes

Handledare: Sofia Davydenko

Examinator: Signild Risenfors

Sammanfattning

Denna uppsats undersöker sju föräldrars inställningar till modersmålsundervisning och syftet är att belysa dessa föräldrars syn på ämnet samt redogöra för bakomliggande orsaker. En kvalitativ forskningsmetod användes för att uppnå studiens syfte, då sju föräldrar intervjuades enskilt i ett skolrum. Därmed fick individerna möjlighet att uttrycka sina åsikter i lugn och ro, utan några risker att bli påverkade av andras åsikter. Alla informanter är föräldrar med invandrabakgrund och antingen har eller har haft barn i den svenska skolan, där de är berättigade till modersmålsundervisning. Resultatet visar att sex av sju föräldrar som intervjuades tyckte att modersmålsundervisning är bra för deras barn, men endast en i gruppen var faktiskt medveten om modersmålsundervisningens goda resurser i det svenska språket och andra ämnen i skolan. En förälder visade sig ha en negativ inställning till modersmålsundervisning och enligt henne bör barnen fokusera på att lära sig och utveckla det svenska språket istället för modersmålet. Därför anser hon inte att modersmålsundervisning i Sverige har en nytta för hennes barn.

Forskning inom modersmålsundervisning tyder på att ämnet är viktigt för andraspråkselevs språkinläring, kunskapsinhämtning i andra ämnen och inte minst för deras trygghet med sin etniska bakgrund (se Bunar, 2010, Thomas & Collier, 1997, Hyltenstam & Milani, 2012, Axelsson & Magnusson, 2012). Med den grunden är det minst lika viktigt att föräldrar ska vara medvetna om vilka goda resurser modersmålsundervisning skapar för barnen, så att de därmed kan motverka sina barns tveksamma eller negativa tankar om modersmålsundervisning. Resultatet visar att föräldrar behöver vara medvetna om *varför* och *hur* modersmålsundervisning är en viktig resurs för deras barn. Därigenom kan de ta del av att göra sina barn medvetna på ett konkret sätt, eftersom de kan berätta för sina barn varför undervisningen är så viktig och hur de kan dra nytta av den.

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Syfte och frågeställningar	4
3 Bakgrund	4
3.1 Begreppsdefinitioner	4
3.2 Styrdokument om modersmålsundervisning.....	6
3.3 Historik.....	8
3.4 Tidigare forskning.....	8
4 Metod och material	11
4.1 Tillvägagångssätt och urval	11
4.2 Personliga data	12
4.3 Metodval.....	13
4.4 Analys	13
4.5 Validitet och reliabilitet	14
4.6 Forskningsetiska principer	14
4.7 Transkribering	15
5 Resultat och analys	16
5.1 Kunskaper i modersmålet.....	16
5.2 Kommunikationen i hemmet	18
5.3 Identitet och trygghet	20
5.4 Kontakten med hemlandet.....	22
5.5 Språkideologiska kopplingar	22
5.6 Svenska språket före modersmålet	24
5.7 Sammanfattning.....	25
6 Diskussion	28
7 Käll- och litteraturförteckning	33
8 Bilagor	35
8.1 Samtyckesblankett	35
8.2 Intervjufrågor	36

1 Inledning

Intresset för modersmålsundervisning och föräldrars inställning till ämnet grundar sig i mina egna upplevelser och erfarenheter. Under mina tio år i Sverige har jag mött många föräldrar med utländsk bakgrund som uppvisade negativa inställningar till modersmålsundervisning och tyckte att den inte var så viktig, eftersom de nu bor i Sverige. Dessa föräldrar ansåg att språket som deras barn skulle fokusera på att lära sig och utveckla nu var svenska och att modersmålsundervisning inte skulle vara till nytta för deras barn längre. Deras orsaker till denna typ av inställning grundade sig i att de och barnen ville bli integrerade i det nya landet och då var modersmålsundervisning inte till någon nytta, eftersom en migrants fokus istället skulle ligga på det nya språket som talas i landet.

Enligt Skolverket (2019) ska undervisningen vara anpassad utefter varje elevs individuella bakgrund och behov, för att gynna processen av kunskapsinhämtning. Skolverket (2020) menar också att utvecklingen av elevens modersmål skapar goda möjligheter för att lära sig det andra språket. Goda kunskaper i modersmålet bidrar alltså till bättre kunskaper i svenska, vilket förklarar modersmålsundervisningens roll väl. Trots att modersmålsundervisning är en viktig faktor för andraspråkelever, väljer många att inte delta i undervisningen. Föräldrars roll kan vara avgörande i detta, då deras tveksamheter eller negativa inställningar till modersmålsundervisningen kan påverka barnens egna uppfattningar av ämnet.

Min egen inställning till modersmålsundervisning var ungefär likadan som föräldrarna ovan, tills jag läste en kurs om läs- och skriftspråksutveckling. Kursen fick mig att inse hur viktig modersmålsundervisningen är, eftersom jag lärde mig att en lärare behöver utgå från elevernas tidigare erfarenheter, skolgång och kunskaper för att kunna lägga grunden för litteracitet och utveckla det. Elevens förstaspråk utgör alltså en grund för det andra språket och om hen saknar denna grund kan det leda till svårigheter under lärandeprocessen av det andraspråket. I en forskningsöversikt om nyanlända elever och deras lärande i den svenska skolan (Bunar, 2010), konstaterar författaren att modersmålsundervisning skapar möjligheten att utveckla svenskan i samband med modersmålet.

Modersmålsundervisning i sig är ett intressant och viktigt ämne att studera, eftersom att utveckla och stärka sitt förstaspråk hjälper individen att även utveckla och stärka sitt andraspråk. Föräldrars inställningar som i sin tur kan påverka barnens syn på modersmålsundervisning, är därför minst lika viktig och intressant att undersöka.

2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka sju föräldrars inställningar till modersmålsundervisning och därmed också belysa bakomliggande orsaker till deras uppvisade inställningar.

Frågeställningar som denna uppsats är ämnad att besvara är:

1. Vilka inställningar till modersmålsundervisning har dessa sju föräldrar?
2. Vad finns det för bakomliggande orsaker till deras inställningar?

3 Bakgrund

I detta avsnitt kommer först begreppen som är viktiga att ta upp för uppsatsen. Det är angeläget att belysa att *inställning* i uppsatsen står för uppfattningen och värderingen som en individ har av något. Uppsatsen undersöker föräldrars inställningar till modersmålsundervisning och det är därför viktigt att definiera vad begreppen *modersmål* och *andraspråk* innebär. *Språkideologi* är begreppet som har blivit angeläget att undersöka under resultatets analys, då det har framkommit att flera deltagare har gjort språkideologiska kopplingar kring begreppet modersmål. I nästkommande avsnitt kommer *styrdokument* och *historik* om modersmålsundervisning att presenteras, för att ge en tydlig bild av ämnets historia och hur den är aktuellt i dagsläget. Slutligen kommer tidigare forskning kring ämnet modersmålsundervisning att presenteras, för att redogöra för betydelsen av modersmålsundervisning för en tvåspråkig individ.

3.1 Begreppsdefinitioner

Modersmål

Det är ett begrepp som är centralt när det gäller modersmålsundervisning, då undervisningen grundar sig i elevers modersmål. Enligt Skolverket (2002:228) är *modersmål* det första språket som ett barn lär sig. Författaren Tove Skutnabb-Kangas

(1981) anser dock inte att begreppet modersmål är entydigt och menar att det ett komplext begrepp som kännetecknas genom fyra kriterier. Författaren nämner även kriteriet som är ett femte, men som hon anser att ska släpas helt, då det består av dåliga kriterier.

Det första kriteriet heter *ursprungskriteriet* och handlar om att en individs modersmål är det språk som mamman använder för att tala med individen. Kriteriet stämmer in på Skolverkets (2002:228) definition av begreppet, eftersom med ursprungskriteriet menar Skutnabb-Kangas (1981, s.22) att ”modersmålet är det språk som barnet lär sig först”. Skutnabb-Kangas (1981) förklarar vidare att barnets mamma inte behöver vara den biologiska mamman, utan den individ som först introducerar språket som blir barnets förstaspråk. Det andra kriteriet kallas för *kompetenskriteriet* och med det menar författaren (Skutnabb-Kangas, 1981) att ett barns modersmål är språket som barnet behärskar bäst. *Funktionskriteriet* som är det tredje och betyder att barnets modersmål är språket som hen använder mest av alla andra språk som hen känner till. *Attitydskriteriet* innebär att modersmålet är det språk som barnet identifierar sig med. Skutnabb-Kangas (1981) skriver om ett femte, kriteriet som hon är kritiskt mot, eftersom det handlar om att modersmål är det språk som en individ exempelvis drömmer på och författaren menar att en individ kan lika väl drömma på sitt andraspråk.

Vidare definierar Skutnabb-Kangas begreppet *modersmål* i samband med dessa fyra kriterier och skriver att ”modersmålet är det språk som man

- Har lärt sig först (har etablerat sina första långvariga språkliga kontakter på)
- Behärskar bäst
- Använder bäst
- Identifierar sig med / Identifieras av andra som infödd talare av ” (1981, s. 94).

Andraspråk

Mina informanter är dels föräldrar för barn som har svenska som *andraspråk*, dels individer som själva har svenska som *andraspråk*. Detta gör att begreppet *andraspråk* är viktigt att belysa i denna uppsats, eftersom det används ofta i samband med beskrivningen av ett språk som är nytt för individen, till exempel svenska. Skolverket (2002:228) menar

att ett *andraspråk* är ett språk som är nytt för en individ och som talas av majoriteten i en nation.

Språkideologi

Det finns vissa språk som människor värdesätter mer än andra språk och detta kan bero på samhällseliga fenomen, där språk kan sammankopplas med olika uppfattningar. Tommaso M. Milani (2013, s.344) skriver i sitt kapitel att begreppet *ideologi* definieras som ”vilken konstellation som helst av fundamentala eller förnuftiga, och ofta normativa idéer och attityder kopplade till någon (eller några) aspekt(er) av social ’verklighet’”. Vidare förtydligar författaren att *en ideologi* betraktas som ”ett system av idéer vilka ligger till grund för allting en talare yttrar eller gör” (Milani M, 2013, s.344). Exempelvis anses det engelska språket att vara internationellt i samhället och därmed bra att behärska. Detta kallas för *språkideologi* som innebär att människor sätter olika värde på olika språk, på grund av språkliga fenomen som förekommer i ett samhälle (Skolverket, 2020).

3.2 Styrdokument om modersmålsundervisning

Enligt skollagen (SFS, 2010:800) är elever som dagligen talar ett annat språk än svenska i sitt hem, berättigade till modersmålsundervisning.

En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om 1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och 2. eleven har grundläggande kunskaper i språket [...]. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever önskar sådan undervisning i det språket. (SFS 2010:800 10 kap 7 §, s. 38–39).

Förskolan ska se till att en elev med ett annat modersmål än svenska ska få utveckla sitt modersmål och svenska (SFS, 2010:800). En elev har enligt skollagen (SFS, 2010:800) rätt till modersmålsundervisning i grundskolan och gymnasiet, men ska ha vissa förutsättningar. I gymnasiet gäller det exempelvis att en elev ska ”ha goda kunskaper” för

hen ska få rätt till modersmålsundervisning. När det gäller grundskolan är det dessa förutsättningar som gäller för att en elev ska vara berättigad till modersmålsundervisning:

- Eleven har grundläggande kunskaper i sitt modersmål
- Bägge eller någon av föräldrarnas modersmål inte är svenska
- Eleven dagligen använder språket för att kommunicera i sitt hem (SFS, 2010:800).

Allt detta gäller dock inte för elever som har meänkieli, jiddisch, finska, samiska eller romani chib som modersmål, eftersom dessa är de nationella minoritetsspråken i Sverige. Elever som har något av dessa språk behöver endast ha goda kunskaper i modersmålet för att vara berättigad till modersmålsundervisning och detta gäller endast i gymnasiet (SFS, 2010:800).

I skolan är det rektorn som avgör om en elev ska erbjudas modersmålsundervisning och det är också rektorn som bestämmer om en modersmålslärare är kvalificerad för undervisningen eller inte. Kommunens ansvar är att erbjuda modersmålsundervisning för elever som har rätt till den, men det beror på;

- Om det är minst fem elever som vill få modersmålsundervisning
- Om det finns modersmålslärare som är kvalificerad och tillgänglig (SFS, 2010:800).

Detta gäller i maximalt sju år och om en elev vill få fortsatt undervisning i sitt modersmål kräver kommunen att eleven anger särskilda behov av den. Det gäller dock inte för minoritetsspråkstalande elever, utan då är kommunen fortfarande skyldig att ordna modersmålsundervisning. Varken regeln om minst fem elever eller regeln om högst sju år gäller för minoritetsspråkstalande elever.

Enligt Skolverket (2011) anordnas modersmålsundervisning vanligast som en frivillig undervisning inom eller utanför den fastställda undervisningstiden. Skolförordningen menar dock att det kan organiseras på flera olika sätt:

1. Som elevens val
2. Som språkval i grundskolan och specialskolan
3. Inom ramarna för skolans val eller
4. Utanför den garanterade undervisningstiden (2011:185).

3.3 Historik

Begreppet modersmål benämndes för *hemspråk* tidigare (Skolverket, 2002:228). Hemspråksundervisningens historia började under 60-talet i Sverige och detta skedde i samband med arbetsinvandringen, då det började komma många invandrabarn till den svenska skolan (Paulin, 1993). I början fick barnen gå i svenska klasser, utan att det togs några stödåtgärder.

Paulin (1993) menar att det var först under 70-talet som kunskaperna ökades och förståelsen för invandrare och deras barn blev större. En integrationspolitik infördes och därmed skapades förberedelseklasser och tvåspråkiga klasser för invandrabarnen. Syftet med detta var att dessa invandrabarn och deras föräldrar skulle lära sig svenska, men också ha rätten att behålla sin kultur, språk och identitet. (Paulin, 1993).

Hemspråksreformen kom 1977, där det reglerades att barnen skulle ha rätt till modersmålsundervisning. Även modersmålslärares kvalifikation reglerades i reformen och kommunerna fick ansvaret ordna undervisning i elevernas modersmål. Nu hade modersmålsundervisning blivit en rätt för elever, ifall de själva eller föräldrarna önskade få den (Paulin, 1993).

3.4 Tidigare forskning

Det finns flera studier om ämnet modersmålsundervisning och dess betydelse för tvåspråkiga elever, men det finns få studier kring föräldrars inställning till den. Hyltenstam & Milani (2012) skriver att i en svensk etnografisk studie som har gjorts av Margreth Hill (1995) poängteras vikten av föräldrars tankar och värderingar om modersmålsundervisning som påverkar barnens deltagande.

[...] en klar uppfattning i elevens hemmiljö om värdet med modersmålsundervisning har en positiv effekt på elevernas långsiktiga deltagande i modersmålsundervisning, medan osäkerhet i barnens omgivning leder till avhopp och ett oregelbundet deltagande (Hyltenstam & Milani, 2012, s. 73).

Hill (1995) intervjuade 42 elever som är tvåspråkiga och läser första året på gymnasiet och de som uppgav att de inte alltid deltog i modersmålsundervisningen, sa att deras beteende berodde på "tveksamma vuxna" (Axelsson & Magnusson, 2012, s.307). Studien visar att föräldrar som betar sig på det sättet, påverkar barnens egna tankar om modersmålsundervisning. Dessutom visar studien (1995) också att deltagandet i modersmålsundervisning är viktigt för elevernas framgång i skolan och i utvecklingen av det andra språket, eftersom eleverna som inte hade fullföljt modersmålsundervisningen, hade svårigheter med svenskan (Axelsson & Magnusson, 2012). Studien visar alltså på att det finns ett samband mellan elevers icke deltagande i modersmålsundervisning och svårigheter med svenskan.

Detta som Hills (1995) studie åsyftar är något som även Thomas & Collier (1997) tar upp i en empirisk studie som har gjorts i USA. I studien undersöker författarna hur tvåspråkiga elever kan både kunskapsmässigt inom olika ämnen och språkmässigt, uppnå enspråkiga elevers nivåer i slutet av sin skolgång (Thomas & Collier, 1997). Studien visar att både ämneskunskaperna och språkutvecklingen är beroende av elevernas modersmål, eftersom ju mer de lär sig sina förstaspråk desto duktigare blir de på det andra språket och andra skolämnen (Thomas & Collier, 1997). Författarna påpekar att förstaspråket utgör en viktig grund som anges ha "the most powerful influence" på eleven framgång i skolan (Thomas & Collier, 1997, s.64).

[...] our research findings clearly illustrate the importance of providing strong on-grade-level cognitive and academic development through students' L1 for as long as possible (Thomas & Collier, 1997, s.65).

Ett flertal forskare menar alltså att modersmålsundervisning är viktigt för tvåspråkiga elever, för att de ska få möjlighet att använda och utveckla sina förstaspråk och kan därigenom använda det som en viktig resurs under lärandeprocessen av det andraspråket

och andra ämnen i skolan (Bunar, 2010, Axelsson & Magnusson, 2012, Thomas & Collier, Hyltenstam & Milani, 2012). I kursplanerna för modersmål lyfts också vikten av modersmålet upp genom att uppmärksamma hur det gynnar språkutveckling och kunskapsinhämtningen inom olika ämnen (Skolverket 2016).

Bunar (2010) poängterar att modersmålsundervisningen även är viktig för elevens egen insikt i sina kunskaper, eftersom den möjliggör att eleven kan visa sina kunskaper utan att tänka på språkliga fel; till exempel om hen använder rätt ord eller uttalar vissa ord rätt. Bunar (2010, s.85) menar att modersmålsundervisning ”stärker självförtroendet och studiemotivationen” [...], eftersom eleven kan visa sina kunskaper som ”annars inte kan uttryckas fullt ut på grund av otillräckligt svenska”. Eleven kan alltså genom sitt förstaspråk yttra sig med fokus på *innehållet* av det hen säger och inte själva *språket*.

Modersmålsundervisning är dessutom inte bara viktigt för elevens skolgång utan också för elevens identitet och trygghet. Forskare menar att själva modersmålsundervisningen i skolan är en väsentlig identitetsskapande, trygg och inkluderande plats för nyanlända människor (Hyltenstam & Milani, 2012, Bunar, 2010). Thomas & Collier (1997) lyfter också vikten av en miljö som är sociokulturellt stöttande, det vill säga där tvåspråkiga ses som en stor tillgång, deras bakgrund värdesätts och respekteras. Hyltenstam & Milani (2012, s.70) nämner att tvåspråkiga skolbarn känner mer trygghet och trivsel när de närvarar i modersmålsundervisning enligt forskning (översikt i Hyltenstam & Tuomela, 1996; Skolverket, 2008).

Sammanfattningsvis visar ett flertal studier som presenterades ovan att modersmålsundervisning har stor betydelse för andraspråkslever. Dels för den enskilda individens etnicitet, trygghet och identitet, dels för en stöttande skolmiljö, där eleven får utvecklas utifrån sin alldeles egen kunskapsnivå. Inte minst tyder dessa presenterade studier också på att modersmålsundervisning har en stor roll för elevers andraspråksinlärning och att den har en inverkan på elevers prestationer i andra ämnen i skolan. Allt detta gör att ämnet blir en mycket viktig forskningsfråga, men eftersom föräldrars syn på modersmålsundervisning kan ha en stor effekt på sina barn, kan det därför vara minst lika viktigt att studera just deras syn på ämnet.

4 Metod och material

I detta avsnitt kommer metoden som tillämpades för att samla in det bearbetade materialet presenteras. Först kommer jag presentera *tillvägagångssätt och urval*, det vill säga själva processen för att komma i kontakt med informanterna utifrån uppsatta kraven så att dessa personer kunde vara lämpliga för studien. Därefter kommer jag att presentera *personliga data*, motivering för den valda *forskningsmetoden* och *hur materialet bearbetades* för att få fram ett resultat. Sedan kommer jag att diskutera studiens *validitet och reliabilitet* samt *forskningsetiska överväganden* som har gjorts under studiens gång. Slutligen kommer jag att gå in på *transkribering*, för att tydliggöra nivån och transkriberingsnyckeln som används i denna uppsats.

4.1 Tillvägagångssätt och urval

Det första jag gjorde när jag var klar med formuleringen av uppsatsens syfte och inledning var att jag konstruerade en målgrupp av individer som skulle passa in i denna undersökning. Utifrån frågeställningarna och syftet fanns det några krav när det gäller urvalet, så att individerna jag skulle intervjua kunde vara lämpliga för denna studie. De främsta kraven var att mina informanter skulle vara föräldrar med utländsk bakgrund och ha barn som går eller har gått i den svenska skolan (förskolan till gymnasiet). Ett annat krav som var minst lika viktigt, var att de kunde förstå och tala svenska på en nivå som skulle möjliggöra kommunikationen mellan oss.

Efteråt utformade jag intervjufrågorna (se bilaga 2) som passade syftet med undersökningen. Därefter valde jag att söka upp mina informanter på SFI, eftersom jag tyckte att det var en lämplig verksamhet, med tanke på kraven för urvalet. Jag valde därför att kontakta rektorer för SFI-skolor i Västra Götaland, genom ett mejl där jag presenterade mig, min undersökning och dess syfte. Jag skrev också om ovanstående krav för studien och önskade att få komma i kontakt med lärare som undervisade i kurs C eller D. Anledningen till val av kursnivåerna är att kommunikationen mellan mig och informanterna som jag förhoppningsvis skulle få tag på ifrån dessa klasser, skulle fungera bättre än kurs A eller B. Genom detta var min tanke att få besöka olika klasser, där jag skulle presentera mig, min undersökning och förhoppningsvis få intresse av sju individer.

Jag fick flera namn från en rektor och blev tillsagd att jag kunde mejla dessa lärare och berätta om mitt ärende, vilket jag gjorde. Under tiden formulerade jag samtyckesblanketten (se bilaga 1), där jag presenterade vad syftet med studien var och att deltagarnas medverkande skulle vara helt anonym och kunde avbrytas när som helst. Jag fick till slut besöka tre olika klasser till tre olika lärare i en mindre kommun i Västra Götaland. I klasserna presenterade jag mig, uppsatsens syfte och berättade att de som ville medverka skulle vara helt anonyma. Dessutom berättade jag att jag ville spela in samtalet för att jag skulle sedan i lugn och ro kunna bearbeta materialet. Därefter läste jag alla intervjufrågorna så att de fick höra vilka typer av frågor det rörde sig om. Det var totalt sju personer som ville medverka i studien och alla var kvinnor. Min tanke var egentligen att det helst skulle vara en könsblandad grupp, men männen var få och hade antingen inga barn i Sverige eller inga barn alls.

De som var intresserade fick i lugn och ro gå igenom frågorna ensam och efter ett muntligt godkännande fick de läsa samtyckes blanketten och skriva under. Alla intervjuer utfördes enskilt, eftersom det var viktigt att varje individ skulle säga sin egen åsikt utan att möjligtvis bli påverkad av andras svar. Intervjuerna tog plats i ett rum som jag fick låna av lärarna. Under några intervjuer uppkom det vissa följdfrågor från mig för att få fullständiga svar från informanterna, men jag utgick alltid ifrån samma frågor (se bilaga 2). Det hände då och då att jag fick omformulera någon fråga för att informanterna skulle förstå frågan bättre eller innebörden av vissa begrepp, som till exempel ordet ”fördelar” i en av de sista frågorna (se bilaga 2). En av informanter använde vissa engelska ord för att yttra sig, eftersom hon inte kunde ordet i svenska. Intervjuerna tog 10–15 minuter och spelades in med hjälp av min mobiltelefon.

4.2 Personliga data

Jag har intervjuat sju föräldrar i denna studie och alla dessa individer är kvinnor med ett annat modersmål än svenska. Ingen av dem är född i Sverige, utan deras tid i Sverige varierar. Det de alla har gemensamt är att de går på SFI och har barn som går i den svenska skolan. Alla namn som informanterna benämns med är fiktiva namn.

- Amina, 29 år. Hon kommer från Afghanistan och har två barn. Aminas modersmål är dari.
- Devora, 30 år. Hon kommer från Eritrea och har två barn. Devoras modersmål är tigrinja.
- Aisha, 35 år. Hon kommer från Somalia och har 4 barn. Aishas modersmål är somaliska.
- Munira, 40 år. Hon kommer från Syrien och har 2 barn. Hennes modersmål är arabiska.
- Fatima, 52 år. Hon kommer från Afghanistan och har 6 barn. Fatimas modersmål är dari.
- Halima, 47 år. Hon kommer från Somalia och har 7 barn. Hennes modersmål är somaliska.
- Mariam, 44 år. Hon kommer från Syrien och har 6 barn. Mariams modersmål är arabiska.

4.3 Metodval

I denna uppsats har en kvalitativ forskningsmetod använts, där sju slumpvis utvalda individer (utifrån uppsatta krav för lämplighet) intervjuades för att få ta del av deras synsätt av modersmålsundervisning. När jag utformade studiens syfte kändes det viktigt att göra just semistrukturerade intervjuer, så att jag kunde ha en viss struktur att följa, men också ha en avslappnad miljö med dialoger som är styrda av personliga infallsvinklar. Då ansåg jag också att en kvalitativ metod skulle vara lämpligast att använda för att ernå studiens syfte.

4.4 Analys

Bearbetning av materialet skedde genom att jag först transkriberade hela intervjun på datorn och markerade vad som sas av intervjuaren respektive informanten. Genom detta kunde jag lyssna och läsa samtidigt, vilket fick mig att bearbeta materialet på ett mer effektivt sätt. Anledningen är att jag nu kunde lyssna, läsa och skriva kommentarer samtidigt. Genom denna metod blev det också enklare att finna teman, genom kommentarer med nyckelord, exempelvis *kommunikationen i hemmet* eller *kontakten med hemlandet* som orsak till olika föräldrars tyckande om varför modersmålsundervisning är

viktig. Dessa ord var också användbara när jag formade temarubriker under resultatavsnittet.

Efter markering av nyckelord med befintliga teman skapade jag ett mönster för att uppnå syftet med denna uppsats, vilket är att på ett sammanhängande sätt beskriva vad denna grupp av föräldrar tycker om modersmålsundervisning. Naturligtvis också beskriva variationer som förekommer bland dessa tyckanden och tänkanden.

4.5 Validitet och reliabilitet

I denna studie dras slutsatser från sju föräldrars inställning till modersmålsundervisning, men detta kan inte generaliseras helt och hållet då gruppen inte är stor nog. Dock är den inte heller liten, enligt mig. Enligt Bryman (2011) handlar reliabilitet om trovärdigheten av ifall en studie ger samma resultat, om man utför undersökningen igen. En slutsats som denna studie drar är att inställningar bland föräldrarna varierar, då studien visar att alla dessa sju föräldrar inte var eniga om att modersmålsundervisning är bra för deras barn. Just detta utgör en viktig faktor som kan tyda på att reliabiliteten i denna studie är hög.

Enligt Bryman (2011) handlar validitet om att bedöma relevansen av ett undersökningsresultat och granska om studien undersöker det som den är avsedd att undersöka. I metodkapitlet beskrivs datainsamling, urval och analysprocessen i detalj och i resultatavsnittet redogörs studiens resultat, vilket stämmer överens med det som var avsedd att undersöka. Detta gör att validitetsnivån av denna studie blir hög. Dessutom har respondenternas perspektiv varit centralt och styrt hela studien, då det har varit undersökningens utgångspunkt (Bryman, 2011).

4.6 Forskningsetiska principer

Mina informanter fick läsa frågorna (se bilaga 2) och samtyckesblanketten (se bilaga 1) var och en i lugn och ro, innan intervjun startades. De fick också veta att transkriptioner och alla namn skulle aidentifieras och att materialet endast skulle användas för denna studie. Jag berättade också att det insamlade materialet kommer att förstöras när jag blir klar med dem. Innan intervjuerna tog plats, blev också alla deltagare informerade om vad syftet med intervjuerna var och om deras rätt av att avbryta sin medverkan när som helst.

Individer som jag har intervjuat läser på SFI och kan inte uttrycka sig perfekt i det svenska språket. Det kan vara jättesvårt för dem att känna sig avslappnad under en intervju och känna att de faktiskt kan både göra sig förstådd och att de själva hänger med och förstår frågorna som ställs till dem. Dessa är faktorer som jag hade i åtanke. Dessutom finns det en annan lika viktig faktor, nämligen att de inte skulle känna att de blir på något sätt bedömda utifrån sina språkkunskaper under intervjuerna, så att de kunde uttrycka sitt fritt.

Att skapa en avslappnad och trygg miljö för mina informanter var alltså redan från början jätteviktigt för mig och jag anser att jag lyckades med detta. Orsaken är att intervjuerna var i form av två-vägs-dialog, där mina informanters personliga infallsvinklar var i fokus. Innan vi satte igång med respektive intervju fick dessutom var och en av deltagarna höra lite om min bakgrund så att de kunde få lite information om mig, det vill säga personen som ska intervjuas dem. Jag berättade då för dem att jag har bott i Sverige i 10 år och har absolut ingen perfekt svenska. Jag upplevde att mina informanter kände att de nu kunde uttrycka sig utan att tänka på sina språkkunskaper, eftersom jag relaterade till deras invandrarbakgrund.

Jag försökte att ta det lugnt under hela intervjun och se till att både förstå mina informanters resonemang och bli förstådd innan jag gick vidare till nästa fråga. Dessutom ställde jag följdfrågor om jag inte fick ofullständiga svar och fick även frågor själv, när mina informanter inte förstod något begrepp. Det är ett gott tecken på att både jag och mina informanter förstod varandra under hela processen. Allt detta är utgör grunden till att jag anser att konfidentialitetskravet med denna studie är uppnått.

4.7 Transkribering

Transkriberingsnivån som jag har valt att använda är bastranskribering, eftersom målet med transkribering i denna uppsats är överföra tal till skrift för att presentera informanternas svar. Exakttranskribering är inte relevant, då det är föräldrars inställning som undersöks i denna studie och inte deras talesätt. Jag har dock valt att behålla språkbruket på det sättet som mina informanter använder det på, eftersom jag inte vill göra om deras meningar och resonemang. Att använda mina informanters meningar på det sättet som de uttrycker sig på, anser jag är en viktig faktor för att vara en genuin

forskare. Samtidigt vill jag lyfta faktumet att alla mina informanter är vuxna individer vars tid i Sverige varierar, men som längst är det tio år.

Det förekommer en del irrelevant konversation som handlar om informanternas privata liv och därför har jag valt att transkribera det material som är relevant för uppsatsens syfte. Utfyllnadsord och instämmande läten har inte heller transkriberats, eftersom dessa inte heller har någon betydelse för att ernå uppsatsens syfte och därmed ansågs som irrelevanta. De fiktiva namnen på alla deltagare har även använts vid transkribering, för att markera vilka informanter det är som uttalar sig. För intervjuaren, det vill säga mig själv, har beteckningen C använts. Detta är för att tydliggöra vem som säger vad under konversationen. Metakommentarer som till exempel paus [...] har markerats inom en hakparentes.

5 Resultat och analys

Majoriteten av informanterna tyckte att det var viktigt att deras barn har möjlighet att få modersmålsundervisning i Sverige, men inte alla. Analysen har visat att föräldrarnas anledningar till att de tyckte som de tyckte om ämnet varierade och nedanför presenteras dessa ett tematiskt sätt.

5.1 Kunskaper i modersmålet

Majoriteten av föräldrarna visade sig tycka att modersmålsundervisning är positiv bland annat för att deras barn genom den får en utökning av färdigheter i sina modersmål. Devoras modersmål är tigrinja som också är språket som pratas oftast i hemmet, men de försöker då och då att prata svenska också säger hon. Hon har två små barn vars ena går i förskolan. När hon får frågan om vad hon tycker om modersmålsundervisning säger hon att det är en bra möjlighet för hennes barn att få utöka sina kunskaper i modersmålet, vilket kommer att ge dem möjligheten att förstå språket bättre. Hon säger att det inte räcker att bara prata språket hemma, då det kan finnas ord som man i vardagen aldrig använder.

Det är bra. De kan [...] om de får modersmålsundervisning det är bra. Det finns ord [...] jag kan inte alla. Om de lär sig i modersmålsundervisning [...] jag är mycket glad. Då dom förstår också språket bra. Det är mycket bra (Devora).

Det är något som även Halima och Munira tar upp. Munira säger även att vissa ord kan också vara nya för henne själv. Halima säger att dessa nya ord som hennes barn för första gången hör i modersmålsundervisning gör att det blir jobbigt för dem. Halima pratar somaliska hemma och har sju barn. Hon säger att hennes barn brukar komma hem och fråga varför de måste gå på modersmålsundervisning och att det är jobbigt, men hon säger då att de måste plugga på för att kunna bli bättre på modersmålet.

C: Vad tycker du om modersmålsundervisning?

Halima: Det är bra.

C: Varför tycker du så?

Halima: För att dom lära modersmålet. Men alla barnen gillar inte modersmålsundervisning. Dom är jättejobbig och dom förstår ingenting [skrattar]. Barnen kommer [...] mamma vad betyder den? Det [skrattar] det nya ord. Jag säger okej [...] hjälper dom men dom måste lära sig. Dom är jättejobbig. Vill inte lära [...] nya ord. Dom vill samma ord.

Amina och Fatima har dari som modersmål och båda tycker att modersmålsundervisning är viktigt för att deras barn ska få lära sig att skriva och läsa på modersmålet. Även Munira som har arabiska som modersmål och Aisha som har somaliska som modersmål, säger att det är viktigt att deras barn kan skriva och läsa i modersmålet. Amina motiverar sitt svar och säger också som Devora, nämligen att genom modersmålsundervisning kan hennes barn förstå modersmålspråket bättre. Fatima säger att hennes barn inte använder modersmålet så mycket och de pratar på dari endast med henne själv, vilket enligt Fatima har lett till att de nu har glömt mycket av modersmålet. Denna situation gör att Fatima inte förstår vad de menar ibland, säger hon och detta leder uppsatsen in på nästa avsnitt.

5.2 Kommunikationen i hemmet

Alla sju individer som intervjuades har pratat sitt modersmål under sina uppväxt och det är just dessa språk som de uppger att de talar bäst. Som det nämndes i avsnittet innan har Fatima uttryckt svårigheten med kommunikationen i hemmet och detta beror på att hennes barn pratar på svenska eller ryska med varandra i hemmet. Modersmålet dari pratar de endast med Fatima och hon säger att hennes barn har glömt det mesta i språket. Hon nämner också att hennes små barnbarn kan knappt dari, eftersom hennes två gifta döttrar pratar svenska hemma med sina män och barn.

C: Hur viktigt är det för dig att ditt barn pratar sitt modersmål?

Fatima: Modersmål också viktigt och svenska också. Mycket viktigt. [...] Viktigt. Bor alla mina barn i Sverige. Framtid också här. Trivs.

C: Vad tycker du om modersmålsundervisning?

Fatima: De tycker inte mycket om [...] på dari prata.

C: Dina barn?

Fatima: Ja mina barn. Jag tycker varför de prata lite på dari. Jag förstår inte ibland [skrattar] vad pratar dom [skrattar]. För mig viktigt. Jag måste förstå vad pratar dom.

C: Men vad tycker du om modersmålsundervisning?

Fatima: Jag tycker de måste läsa, studera min [...] på dari. De säger vi jobbar mycket [...] svenska. De vill studera i universitet. De säger hinner inte modersmål.

C: Har eller hade dina barn modersmålsundervisning i skolan?

Fatima: Förut. Nu inte.

C: Deltog dom, alltså gick de på modersmålsundervisning?

Fatima: Inte alltid. De tycker inte mycket om på dari. De tycker om på svenska [skrattar].

Dessutom uppger Fatima att hon har en son som är döv och kan endast svenskt teckenspråk, eftersom han är född i Sverige. Hon säger att han är som en svensk och att hon har gått på kurs för att lära sig det svenska teckenspråket. Med ordet svensk menar Fatima att sonen inte kan teckenspråk i dari utan endast i svenska, vilket gör att det är det

som är just hans modersmål. Detta beror på att teckenspråk i dari inte finns i Sverige, säger Fatima.

C: Anser du att det finns fördelar med att delta i modersmålsundervisning?

Fatima: Fördelar? Förstår inte.

C: Bra saker, positiva saker med modersmålsundervisning.

Fatima: Bra barnen vet modersmål. Min son förstår inte dari. Han är döv. Läser teckenspråkskolan. Han förstår inte modersmål. Som svenska pojke. Bara svenska teckenspråk. Teckenspråk på dari finns i Afghanistan. Inte i Sverige. Jag också läser teckenspråk, studera i utbildning i teckenspråk.

Fatima säger alltså att hennes barn har nästan glömt dari och att hon har svårt att förstå vad de menar ibland, vilket gör att enligt henne är det viktigt att barn kan sitt modersmål för att kommunikationen i hemmet ska fungera. En annan deltagare, Mariam tycker likadant och säger att det är mycket viktigt för henne att hennes barn inte glömmer arabiska, för att hon och dom ska kunna kommunicera med varandra utan problem hemma.

Jag vet många saker jag [...] svenska jag vet inte. Hemma jag pratar med dem arabiska. Till exempel jag vill skicka dom till affären köpa saker. Finns mycket jag vet inte vad heter på svenska. Dom måste [...] inte glömma arabiska (Mariam).

Aisha säger så här när hon får frågan om hur viktigt det är för henne att hennes barn talar sitt modersmål:

Jag kan inte prata i svenska mycket [ohörbart] jag kommer här i [...] jag stor och jag börja lära svenska. Hemma pratar somaliska och barnen när dom pratar svenska det är [...] svårt. Förstår inte mycket. Därför de måste förstå och läsa i somaliska och förstår mig. Jag vill prata mycket svenska men jag stor och [...] svårt prata i svenska hemma. Om de kan modersmålet bra de kan bättre svenska också. Dom bättre lära. Också andra ämne lektion (Aisha).

Aisha tycker alltså att modersmålet underlättar inläringen av det svenska språket och andra ämnen i skolan och hon är den enda i gruppen som lyfter detta. Det är ett faktum som mycket forskning tyder på, vilket har presenterats tidigare i denna uppsats. Munira är en annan förälder som också tar upp vikten av hennes barn ska kunna använda modersmålet, också för att kommunikationen mellan henne och hennes barn ska fungera. Det tycker även Halima och motiverar sitt tyckande genom att ange att hon inte fullt kan uttrycka sig i svenska. Det är just denna faktor som enligt henne gör att hennes barn behöver kunna tala i somaliska, eftersom hon annars inte kommer att lyckas med att göra sig förstådd helt och hållet för dem.

C: Hur viktigt är det för dig att dina barn talar sitt modersmål?

Halima: Viktigaste denna [...] för att när man vuxen också måste bli bra somaliska. För att [...] För att pratar hela tiden bara svenska. Kompisar eller vänner. Hela tiden pratar bara svenska. Men jag vill att barnen pratar också somaliska [skrattar]. Det viktigaste. Jag ska prata somaliska hemma. Till exempel [...] kommer säger mamma jag förstår ingenting [skrattar]. Varför förstår du inte [skrattar]. Dom måste. Jag kan inte ibland säga i svenska för att [...] jag kan inte alla svenska. Dom måste prata bra somaliska. Du förstår. [skrattar] För föräldrar.

Halima lyfter vikten av kommunikationen i hemmet, precis som Mariam, Aisha, Fatima och Munira. Men Halima markerar också sin föräldraroll och uppger att hon kan yttra sig bäst på somaliska, vilket därför är det enda språket som hon uppger att hon ska använda hemma. Just på grund av att hon är förälder vill hon att hennes barn ska också prata somaliska med henne.

5.3 Identitet och trygghet

En annan faktor som framkommer bland informanterna Amina och Aisha, är att genom modersmålsundervisning får barnen möjlighet att skapa kontakter med andra barn som också kommer från deras länder. Det är ett tillfälle där deras barn kan träffa barn som talar samma språk som de själv, vilket är en fråga om identitet. Amina säger att en fördel

med modersmålsundervisning är att hennes barn får träffa andra afghaner och få chansen att bli kompisar.

C: Vad tycker du om modersmålsundervisning?

Amina: Det är bra. Där de pratar dari och lära sig bra modersmålet. Min dotter träffar afghaner och pratar mycket dari också. Leka med dem, det är bra.

Det är något som även Aisha lyfter, när hon säger att hennes barn träffar många andra somaliska barn genom modersmålsundervisning.

C: Vad tycker du om modersmålsundervisning?

Aisha: Det är jättebra.

C: Varför tycker du så?

Aisha: Han [...] Jag somaliska, dom, han träffar mycket människor i mitt hemland [...] i skolan hela tiden han pratar svenska och träffa andra människor och i modersmålsundervisning han träffa mycket andra somaliska. Därför jag känner att bra i somaliska lära [...] och förstår och prata också.

Amina och Aisha menar alltså att deras barn kan genom modersmålsundervisning få möjlighet att umgås med barn från samma land som de kan identifiera sig med, eftersom de har samma bakgrund och etnicitet.

I nästa avsnitt tar Mariam upp sättet som hon anser att hennes barn ska prata på, när de talar på modersmålet och menar att det är viktigt att de pratar på samma sätt som människor gör i hemlandet. Dessutom uppger även Devora att barnen måste behärska sina modersmål så att de kan känna en identisk trygghet till landet de kommer ifrån. Detta kan också vara en fråga om identitet, då om barnen pratar i samma dialekt och på samma sätt som i hemlandet kan de känna en starkare tillhörighet till sina hemländer och känna sig hemma när de reser dit.

5.4 Kontakten med hemlandet

En faktor som de flesta föräldrar tog upp under intervjuerna är kontakten med släktingarna som bor kvar i hemlandet. Amina, Mariam, Devora, Munira och Halima säger att det är viktigt för dem att deras barn kan modersmålet, så att de kan kommunicera med sina släktingar.

Till exempel kommer till [...] jag ska gå till mitt hemland. Mormor morfar det här [...] pratar inte svenska eller hur. Då måste barnen förstå somaliska för att kontakten [...] prata. Viktigaste. (Halima).

Viktigt att de inte glömde [...] modersmålet. Den dialekt måste samma i hemland, prata bra arabiska och [...] bara prata inte dåligt arabiska med släktingar. Den respekt [...] och hälsa med samma [...] tack [ohörbart]. Viktigt. (Mariam).

Jag tror det är jätteviktigt för att [...] de kan prata med mig kontakta med dom [...] kusiner och släktingar i hemlandet. (Munira).

Devora säger också att hennes barn behöver kunna modersmålet så att de inte sticker ut när de besöker hemlandet. Hon anser alltså att de ska få känna en samhörighet när de besöker sina hemländer och för att det ska vara på det sättet bör hennes barn kunna sina modersmål och därmed känna att det är också deras hemland.

Det är viktigt att [...] Om mina barn kan sitt modersmål [...] de ska inte bli [...] confused in my country du vet (Devora).

5.5 Språkideologiska kopplingar

Varje individ har uttryckt att de antingen pratar eller försöker prata så mycket svenska som möjligt hemma, vid sidan av sina modersmål. När det gäller vilka språk de anser är deras barns modersmål uppger alla sina egna modersmål, men de tillägger också ett eller två språk. Exempelvis säger Amina att det är dari som är hennes och hennes barns modersmål, men även svenska och engelska anser hon är hennes barns modersmål.

Orsaken till detta säger hon att de bor i Sverige och barnens modersmål är därmed också svenska, eftersom de behärskar och använder språket dagligen utanför hemmet. När det gäller engelskan säger hon att hennes barn kommer att kunna behärska och använda språket lika bra som sina modersmål när de är vuxna. Detta visar helt enkelt att Amina anser att hennes barn har en tillgång till flera språk som hon tycker att de kan och kommer att kunna identifiera sig med när de är vuxna.

C: Vilket eller vilka språk anser du är dina barns modersmål?

Amina: Dari och svenska och engelska [skrattar].

C: Alla tre? [skrattar].

Amina: Ja, [skrattar] Ja.

C: Och varför anser du så?

Amina: Därför dari min språk, min modersmål. Och svenska vi bor i Sverige, därför. Och engelska, olika länder pratar engelska. I Sverige de ska lära sig bra engelska också. [skrattar]. När de blir stor de ska prata engelska och svenska samma min modersmål dari.

Detta tankesätt framkommer bland majoriteten av föräldrarna, nämligen Mariam, Fatima, Amira, Halima, Munira och Aisha. Tankesättet är också kopplat till informanternas egna språkideologier, eftersom när de får frågan om vilket/vilka språk de anser är deras modersmål, tillägger de att de gärna vill behärska det svenska och/eller engelska språket lika väl som sina modersmål.

Arabiska, svenska och jag tror engelska [skrattar]. För att vi bor i Sverige och engelska är bra för att det blir alla länder kan man [...] pratar. Om man kan resa eller gå till många länder. Dom använder mycket engelska (Munira).

Arabiska och svenska. Jag gillar prata [...] jag gillar mycket lära och prata svenska med [...] varandra (Mariam).

Även Devora uppger att hon har önskemålet att kunna det engelska och svenska språket lika väl som sitt modersmål, men hon säger dock inte att engelskan och svenskan är hennes barns modersmål. När hon får frågan om vilket/vilka språk hon anser är hennes

barns modersmål säger hon att de är från Eritrea och att deras modersmål är tigrinja. För henne visar sig modersmålsfrågan vara en fråga av nationell identitet.

I mitt land vi har nio språk. Så de har olika språk. Mitt språk är tigrinja. Min familj är tigrinja så de måste prata tigrinja. Om mina barn inte kan sitt språk [...] när vi åker till mitt hemland dom [...] som blir confused. Du vet? Stress. Det är [...] already many languages. Du vet svenska och engelska. Min son är lite [...] confused already. Om jag inte pratar tigrinja hemma det är [...] de ska glömma. Det är många språk. Man måste prata sitt språk hemma. Det är modersmål, mitt språk (Devora).

För Devora är alltså tigrinja hennes barns enda modersmål, medan Amina och Munira anser att engelska och svenska är också deras barns modersmål. Halima, Fatima, Mariam och Aisha tycker dock att endast deras egna modersmål och det svenska språket är språken som är deras barns modersmål, eftersom de bor i Sverige.

C: Vilket eller vilka språk anser du är ditt modersmål?

Aisha: Somaliska och svenska.

C: Vilket eller vilka språk anser du är dina barns modersmål?

Aisha: också somaliska och svenska [skrattar].

C: Varför anser du så?

Aisha: För att vi bor i Sverige. Dom födda här eller var liten här. Och jag vill prata svenska mycket.

5.6 Svenska språket före modersmålet

Det är en förälder som uppger tydligt att hon tycker att hennes barn ska fokusera endast på det svenska språket, för att enligt henne kommer det före modersmålet. Det är Mariam som säger att det är viktigt att hennes barn inte glömmet modersmålet och kan tala på ett flytande sätt, men hon säger också att hon inte tycker att modersmålsundervisning är viktigt för hennes barn.

C: Vad tycker du om modersmålsundervisning?

Mariam: Inte hela tiden bra, de måste lära sig mycket svenska för att de ska jobba i framtiden i Sverige. Måste. I Sverige [ohörbart] måste människor prata svenska. Inte arabiska [...] eller [...] ja. De måste lära svenska. Inte arabiska. Svenska viktigare.

Mariam menar att modersmålsundervisning inte behövs om ett invandrabarn redan kan tala på sitt modersmål. Hon anser alltså att modersmålsundervisning är till att utveckla modersmålet, vilket inte är positivt enligt henne eftersom hennes barn redan kan arabiska. Hon uppger också att det är viktigt för henne att hennes barn inte glömmer arabiskan så att de kan kommunicera med varandra utan problem, men just att utveckla modersmålet, alltså arabiskan, är inte givande för barnen. Detta anser hon är negativt och hon säger att hennes barn måste fokusera på att utöka sina kunskaper i svenska istället.

Enligt henne är modersmålsundervisning inte ett ämne som hennes barn ska prioritera, eftersom det är det svenska språket som behövs i Sverige. Det är en språkideologisk koppling, eftersom svenska anses vara det mest givande och lämpliga språket för en individ att behärska i Sverige. Det är det svenska språket som talas i landet och det är därför Mariam vill att hennes barn ska helt och hållet koncentrera sig på det svenska språket och därmed behärska just svenskan bäst. Hon vill inte att hennes barn ska gå på modersmålsundervisning och utveckla arabiskan, eftersom det inte är arabiska som talas i Sverige, menar Mariam.

5.7 Sammanfattning

Positiva inställningar och orsaker

Modersmålets betydelse i vardagen och kommunikationen i hemmet har visat sig ha en stor betydelse i föräldrars positiva inställningar till modersmålsundervisning, nämligen för Fatima, Munira, Aisha, Mariam och Halima. Aisha tycker, till skillnad från andra att modersmålsundervisning hjälper hennes barn i att lära sig det svenska språket och även andra ämnen i skolan. Föräldern som har kallats för Halima lyfter också föräldrarollen och anser att hennes barn ska prata på somaliska hemma för hennes skull, eftersom hon inte anser att hon någonsin kan uttrycka sig fullt ut i svenska oavsett hur mycket hon än vill det, då hon var vuxen när hon kom till Sverige.

Informanterna Devora, Halima, Munira, Amina och Fatima menar också att genom modersmålsundervisning kan deras barn få möjlighet utöka sina kunskaper i modersmålet och därmed förstå sina förstaspråk bättre. Dessutom tycker Amina och Aisha också att modersmålsundervisning är bra för att barnen ska kommunicera mer på språket genom kompisar från samma land som de kan identifiera sig med, behålla sina modersmål och därmed inte glömma det. Amina, Devora, Halima, Munira, Mariam och Aisha tycker att modersmålsundervisning är bra för att deras barn ska veta sitt ursprung, sin identitet och känna en samhörighet till sitt hemland när de reser dit eller har kontakt med släktingar.

Alla sju föräldrar uppger någon gång under intervjun att de anser att modersmålet är viktigt för en fungerande kommunikation i hemmet, men det är Fatima, Munira, Aisha, Mariam och Halima som uppger detta tydligast. Exempelvis uppger Fatima att enligt henne är det viktigt att hennes barn kan kommunicera på modersmålet så att kommunikationen i hemmet ska fungera. Hon lyfter alltså vikten av modersmålet, men tillägger också vikten av att kunna svenska, när hon får frågan om vad hon tycker om modersmålsundervisning. Detta visar att hon ställer sig positiv till modersmålsundervisning, men visar ändå tveksamheter kring varför den ska vara bra för hennes barn. Hon lyfter vikten av att kunna svenska, eftersom hon är säker på att hennes barn ska ha nytta av det, då hon säger att de bor i Sverige och att deras framtid är i Sverige.

Negativa inställningar och orsaker

Det förekom endast en negativ inställning till modersmålsundervisning bland informanterna, vilket grundade sig i föräldrarnas språkideologiska koppling och vilja att anpassa sig till Sverige. Hon säger att kunskaper i modersmålet inte ger hennes barn någon nytta i Sverige, utan det är endast det svenska språket som hon tycker att hennes barn ska koncentrera sig på. Detta tankesätt är samma när det gäller andra invandrare, då individen uttrycker sig så här när hon får frågan om vad hennes omgivning tycker om modersmålsundervisning:

Jag vet inte. Inte så bra jag tror för att [...]. Jag har i min området mycket människor [...] dom kommer från Somalia Irak Syrien [...]. Olika länder. Alla har mycket olika modersmål. Och jag har också. Men alla måste prata svenska och lära [...] inte modersmål. Vi bor här i Sverige. Du pratar svenska, jag förstår [skrattar] det är bra [skrattar] Alla måste prata svenska [...] det bra. Jag eller [...] eller alla förstår inte andra modersmål.

Hon säger att hon inte vet vad hennes omgivning tycker om modersmålsundervisning, men hon uppger att hon inte tror att de tycker positivt om den. Hon menar att om alla invandrare skulle fokusera på att utveckla sitt förstaspråk skulle det inte bli bra, eftersom man bor i Sverige och för att människor ska kunna kommunicera med varandra bör alla fokusera på att utveckla det svenska språket istället. Mariam uppger också att det är viktigt för henne att hennes barn behärskar modersmålet på samma sätt som människor gör i hemlandet och inte glömmer det. Det framgår tydligt att hon tycker att det svenska språket ska komma före hennes barns modersmål, också eftersom landet de bor i är Sverige.

Modersmålsundervisning är alltså ett ämne som Mariam anser är negativt för sina barn, eftersom hon uppger att hennes barn redan behärskar arabiska tillräckligt mycket som de behöver för att använda det i vardagen. Det är alltså *utvecklingen* av modersmålet genom modersmålsundervisning som hon menar är negativt med ämnet. Bakomliggande orsaken till detta är att enligt henne räcker det att hennes barn kan behärska sitt modersmål tillräckligt mycket så att de kan använda språket när det behövs, till exempel under kontakten med släktingar eller hemma.

Tankesättet kan sammanfattas på det sättet att Mariam vill att hennes barn ska behålla sina språkkunskaper i arabiska, men att de ska utveckla sina färdigheter i det svenska språket istället. Detta visar att hon inte är medveten om att utvecklingen av modersmålet (genom modersmålsundervisning) utgör en viktig resurs i utvecklingen av det svenska språket (se tidigare forskning).

6 Diskussion

Alla sju föräldrar har, baserat på olika orsaker, uppgett att modersmålet har en stor betydelse för dem. De har också uppgett sin vilja att deras barn ska kunna behärska sina modersmål. Föreställningar som framkommer kring vad begreppet modersmål egentligen innebär för mina informanter skiljer sig utifrån Skuttnabb-Kangas kriterier (1981). Varje förälder önskar att kunna engelska och/eller svenska som sina respektive modersmål, men det framkommer tydligt under avsnittet *kommunikationen i hemmet* att det är modersmålet som Fatima, Halima, Munira, Aisha och Mariam kan yttra allra sig bäst på. Det passar in i Skuttnabb-Kangas (1981) beskrivning av begreppet *modersmål* i samband med de fyra kriterierna, eftersom modersmål är språket som dessa föräldrar har lärt sig först, behärskar bäst, använder mest och identifierar sig själva med.

Halima, Munira, Fatima, Mariam och Aisha gör språkideologiska kopplingar, men de uppger tydligt att modersmål för dem är språket som de har etablerat kunskaper på och de inte tror de kan etablera dessa kunskaper på ett annat språk, hur mycket de än önskar. Detta framkommer tydligast när de får frågan om hur viktigt det är för dem att deras barn kan prata på modersmålet. Då säger exempelvis Aisha att både svenska och somaliska är hennes och hennes barns modersmål, men hon uppger tydligt också att hon endast kan yttra sig bäst på somaliska och kommer därför att prata somaliska hemma.

Amina gör språkideologiska kopplingar när hon får frågan om vilket/vilka språk hon anser är hennes barns modersmål och uppger dari, svenska och engelska. Den språkideologiska kopplingen är att hon anser att engelskan är ett språk som talas i hela världen, vilket är bra för hennes barn att kunna. Hon säger att hennes barn växer upp i Sverige och därför kommer de att behärska både engelskan och svenskan lika väl som sina modersmål som de därmed ska kunna identifiera sig med. Detta faller in i *kompetenskriteriet* och *attitydskriteriet* (Skuttnabb-Kangas, 1981). Amina menar att barn som föddts och/eller växer upp i Sverige gör just det, vilket hon anser är mycket positivt.

Mariam uppger arabiska och svenska när hon får frågan om vilka språk hon anser är hennes barns modersmål, eftersom hon anser som Amina att hennes barn kommer att behärska svenskan lika väl som sina modersmål och de kommer att kunna identifiera sig med språket. Detta faller också in i *kompetenskriteriet* och *attitydskriteriet* (Skuttnabb-Kanga, 1981). Munira uppger också engelska och svenska som sina barns modersmål, vilket hon motiverar genom att uppge att de bor i Sverige och att engelska är ett internationellt språk. Hon menar att alla länder pratar engelska och detta är en språkideologisk koppling, eftersom språket uppskattas särskilt på grund av att det är internationellt. Motiveringen till varför hon anser att svenskan också är hennes barns modersmål faller in i *kompetenskriteriet* och *attitydskriteriet* (Skuttnabb-Kangas, 1981), eftersom enligt henne kommer hennes barn behärska svenskan på samma sätt som arabiskan och därmed kommer de att kunna identifiera sig med språket.

Devora gör också språkideologiska kopplingar när hon får frågan om vilket/vilka språk hon anser är hennes modersmål, eftersom hon uppger att hon vill gärna behärska det svenska och det engelska språket. Orsaken som hon uppger är att svenska är språket som talas i Sverige och engelskan är ett internationellt språk som hon anser är bra att kunna. Men hennes syn på begreppet modersmål grundar sig egentligen i *ursprungskriteriet* och *attitydskriteriet*, eftersom hon säger att de kommer från Eritrea och hon anser att hennes barns modersmål är därför endast tigrinja (Skuttnabb-Kangas, 1981).

Skolverket (2020) menar att modersmålet är en viktig faktor för ett tvåspråkigt barns "språk, identitets-, personlighets-, och tankeutveckling". Det som framkommer i denna studies resultat tyder på att föräldrar i denna grupp visar medvetenhet kring detta som Skolverket menar om modersmålet roll för barns "identitets-, personlighets-, och tankeutveckling", eftersom de flesta positiva inställningar sammankopplades till just modersmål som bakomliggande orsak och kopplades också till exempelvis identitet. Men angående Skolverkets (2020) åsikt om modersmålet roll för *språkutveckling* är det endast en förälder, nämligen Aisha som visar att hon är medveten om detta faktum.

Precis som Halima, Mariam, Munira och Fatima, tycker också Aisha att hennes barn ska kunna behärska modersmålet, för att kommunikationen i hemmet ska fungera. Men till skillnad från alla andra föräldrar är Aisha medveten om att modersmålet har en stor betydelse för hennes barns skolgång. Hill (1995) menar att denna medvetenhet har en inverkan på barnens deltagande i modersmålsundervisning och därför har denna medvetenhet en stor effekt på barnens egen uppfattning av den (Hyltenstam & Milani, 2012). Aisha vet också att modersmålet kan användas som en resurs i både den språkmässiga och den ämnesmässiga utvecklingen. Denna medvetenhet i ämnet skapar goda möjligheter för hennes barn, eftersom hon kan berätta för dem varför modersmålsundervisning är viktig och behövs.

Halima, liksom alla andra informanter, lyfter vikten av att kunna behärska modersmålet och utöka kunskaperna när hon får frågan om varför hon tycker att modersmålsundervisning är bra. Det hon berättar också är att hennes barn inte vill gå på modersmålsundervisning, eftersom de stöter på nya ord på modersmålet som de måste lära sig. I sådana fall är det extra viktigt att föräldrar faktiskt kan berätta för sina barn varför modersmålsundervisning är bra och att de kan ha en användning av dessa nya ord när de utvecklar det svenska språket eller i andra ämnen i skolan. Detta är ett faktum som Skolverket (2002, 2016, 2020) poängterar och forskning visar på (se Bunar, 2010, Thomas & Collier, 1997, Hyltenstam & Milani, 2012, Axelsson & Magnusson, 2012).

Fatimas barn använder modersmålet endast när de pratar med henne och hon berättar också att hennes barn inte alltid deltog i modersmålsundervisning. När hon får frågan om vad hon tycker om modersmålsundervisning säger hon att båda svenska och dari är bra att kunna. Hon ställer sig positiv till modersmålsundervisning genom att hon lyfter vikten av modersmålet så att de kan kommunicera hemma, men hon kan inte riktigt motivera varför modersmålsundervisning är bra för hennes barn. Detta kan ha påverkat barnens icke deltagande av modersmålsundervisning som också har resulterat i att de nu har "glömt" dari som hon uttrycker det. Hill (1995) menar att om ett barns föräldrar har en osäker inställning till modersmålsundervisning kan detta leda till att barnet inte deltar i regelbundet i undervisningen och till slut, inte deltar alls (Hyltenstam & Milani, 2012).

Fatimas barn har prioriterat det svenska språket före modersmålet enligt henne, vilket är precis vad Mariam vill.

Mariam menar att i Sverige ska man som migrant fokusera på det svenska språket och då är modersmålsundervisning inte "hela tiden bra" som hon uttrycker det. Hon vill att hennes barn ska behärska arabiskan i en nivå så att de kan kommunicera med varandra i hemmet, men eftersom de bor och ska bo i Sverige är det endast svenska språket som är relevant att utveckla. Enligt forskning kan detta vara svårt, eftersom resultatet från Thomas & Colliers (1997) studie visar att elever som inte deltar i modersmålsundervisning hade svårigheter när lärde sig det andra språket. Detta stämmer också bra överens med resultatet från Hills (1995) studie, som visar att elever som inte deltog i modersmålsundervisning på ett regelbundet sätt visade sig ha problem med det svenska språket (Hyltenstam & Milani, 2012). En parallell utveckling visar sig alltså vara den mest gynnsamma, vilket tyder på att en andraspråkselev borde få utveckla både modersmålet och det andraspråket (Bunar, 2010).

Sammanfattningsvis visar studiens resultat att sex av sju föräldrar som undersöktes i denna studie visade sig ha positiva inställningar till modersmålsundervisning. Deras orsaker grundade sig i begreppet modersmål och vilken roll detta har i deras liv. För majoriteten av föräldrarna innebär modersmålsundervisning ett sätt att utveckla kommunikationsredskapet i hemmet och med anhöriga i hemlandet. För några föräldrar innebär modersmålsundervisning ett sätt att förstå, bevara och behålla sina modersmål och därigenom sin identitet i Sverige. Exempelvis för Aisha innebär modersmålsundervisning en resurs för hennes barns skolgång och andraspråksinläring samt kommunikationsredskapet i hemmet. Men för Mariam, som är den enda som har en negativ inställning till modersmålsundervisning, innebär den som något onödigt. Just detta blandade inställningar till modersmålsundervisning och deras orsaker till sina inställningar gör att ämnet borde forskas vidare.

Avslutningsvis skulle det vara intressant att se hur en större grupp skulle ge för resultat med inställningar till modersmålsundervisning och orsaker. Skulle det vara ett resultat

med mer varierad syn eller tvärtom, kanske ett ensidigt resultat? Hur skulle resultatet sett ut om alla informanter skulle vara föräldrar som är födda i Sverige? I denna studie var alla informanter kvinnor, som var av slump, men hur tycker pappor? En ytterligare studie med en större och varierad grupp skulle innebära en större förståelse för föräldrars inställningar till modersmålsundervisning. Grenen borde forskas vidare, eftersom föräldrars syn är en avgörande faktor i ett barns deltagande eller icke deltagande.

7 Käll- och litteraturförteckning

Axelsson, M. (2004). *Skolframgång och tvåspråkig utbildning*. I Hyltenstam, K. & Lindberg, I (Red.) Svenska som andraspråk: I forskning, undervisning och samhälle. Lund: Studentlitteratur.

Axelsson, M & Magnusson, U. (2012). *Forskning om flerspråkighet och kunskapsutveckling under skolåren*. I Hyltenstam, K., Axelsson, M. & Lindberg, I. (red.) (2012). *Flerspråkighet: En forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra upplagan. Malmö: Liber

Bunar, N. (2010). *Nyanlända och lärande: En forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Vetenskapsrådets rapportserie 6: 2010. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2020-09-17 från:

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b5f/1529480533281/Nyanl%20%20och%20laerande_VR_2010.pdf

Hyltenstam, K, Axelsson, M & Lindberg, I (red.) (2012). *Flerspråkighet: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2020-09-20 från: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25ac6/1529480531679/Flerspr%20%20akighet_VR_2012.pdf

Milani M. Tommaso (2013) *Språkideologiska debatter i Sverige*. I Hyltenstam och Lindberg (red.) Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB

Paulin, A. (1993) *Mer än ett modersmål. Hemspråksdidaktik I: Hemspråk i den svenska skolan*. Stockholm: HLS Förlag

Sveriges riksdag (2011) *Skolförordning (2011:185)*. Hämtad 2020-09-26 från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skolforordning-2011185_sfs-2011-185

Skollag (2010). 2010:800. Stockholm: Skolverket. Hämtad 2020-09-20 från:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket (2002) *Flera språk - fler möjligheter. Utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen*. Skolverkets rapport 228. Hämtad 2020-09-20 från:

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a654b8b/1553957977206/pdf1113.pdf>

Skolverket (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.

Reviderad. Hämtad: 2020-09-17 från: <https://www.skolverket.se/getFile?file=4206>

Skolverket (2016). *Kommentarmaterial till kursplanen i modersmål utom nationella minoritetsspråk*. Reviderad. Hämtad 2020-09-20 från:

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/kommentarmaterial/2016/kommentarmaterial-till-kursplanen-i-modersmal-utom-nationella-minoritetsprak-reviderad-2016?id=2591>

Skolverket (2020). *Rätt till modersmålsundervisning*. Hämtad 2020-09-17 från:

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/ratt-till-modersmalsundervisning>

Skolverket (2020). *Familjen viktig för att barn ska bli flerspråkiga*. Hämtad 2020-10-16

från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/familjen-viktig-for-att-barn-ska-bli-flersprakiga>

Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: Liber Läromedel.

Thomas, Wayne P & Collier V. *School Effectiveness for Language Minority Students*.

(1997). The George Washington University. Hämtad 2020-09-25 från:

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED436087.pdf>

8 Bilagor

8.1 Samtyckesblankett

Information om deltagande i undersökning om föräldrars inställningar till modersmålsundervisning

Hej!

Mitt namn är Cejna Demirsoy och jag genomför ett undersökningsarbete kring föräldrars inställningar till modersmålsundervisning. Syftet med denna intervjuundersökning är att få kunskap om olika föräldrars tankar och tyckande om modersmålsundervisning. Studiens resultat ska förhoppningsvis bidra med ny kunskap inom ämnet modersmålsundervisning. Därför skulle jag vilja intervjua dig och höra dina tankar av modersmålsundervisning som är mycket viktiga och värdefulla.

Deltagandet är frivilligt och intervjun kommer att vara i ca 20 minuter och sker på en plats och tid som passar dig. Intervjun kan avbrytas när som helst om du skulle önska det. All data som jag samlar in inom ramen för studien kommer att behandlas konfidentiellt och användas endast i forskningssyfte. Transkriptioner och alla namn kommer att avidentifieras, så din identitet ska vara helt anonym. Om du har några frågor gällande projektet eller din medverkan, är du alltid välkommen att kontakta mig.

Med vänlig hälsning,
Cejna Demirsoy.

Kontaktinformation:
Cejna Demirsoy
cejnademirsoy@outlook.com

Samtycke

- Genom att kryssa 'Ja' och skriva under ger jag mitt samtycke till deltagande i forskningsstudien om föräldrars inställningar till modersmålsundervisning. Jag har tagit del av informationen och känner till hur studien kommer att gå till.

- Genom att kryssa 'Nej' och skriva under ger jag inte mitt samtycke till deltagande i forskningsstudien om föräldrars inställning till modersmålsundervisning.

JA

NEJ

Namn _____

Ort och datum _____

8.2 Intervjufrågor

Kan du berätta lite om dig själv?

Vilka språk pratades i din familj under din barndom?

Vilka/ Vilket språk pratas det nu i din familj?

Vilket språk talar du bäst?

Vilket / Vilka språk anser du är ditt modersmål?

Vilket språk anser du är dina barns modersmål?

Hur viktigt är det för dig att dina barn talar sitt modersmål?

Vad tycker du om modersmålsundervisning?

Har / Hade dina barn modersmålsundervisning i skolan?

Deltog de i undervisningen?

Anser du att det finns fördelar med att delta i modersmålsundervisning? Motivera gärna.

Anser du att det finns nackdelar med att delta i modersmålsundervisning? Motivera gärna.

Vad tycker din omgivning om modersmålsundervisning?